

impune versatur et augetur in dies, satis torporem, et negligentiam nostram redarguit.

Quare, auditores optimi, Apostolum Paulum audiamus, atque in stadio constituti abstinemus nos ab omnibus, quæ a cursu nos impedire possunt. Quid magnum esset si semel nos etiam unum miraculum faceremus; et quo tempore alii scelestissime et corruptissime vivunt, eo nos optime et sanctissime viveremus? Polliceor vobis nos Deo rem gratissimam, nobis utilissimam, et toti patriæ salutarem effecturos, si ad iram omnipotentis Dei placandam, et eum toti regioni reconciliandum offeramus ei sacrificium trium sequentium hebdomadarum,

ita ut bacchanaliorum obliiti unusquisque se domi confineat, nulli videantur homines larvati vel personati, nulla exerceantur triputia, nulla celebrentur sumptuosa convivia, nullus inveniatur ebrius: faciamus quod Ecclesia docet, quæ hodie peccatum primi hominis ad memoriam revocat, et lætis canticis infermissis, vesteque lugubri assumpta, et nos ad luctum et penitentiam exhortatur: hoc est, paremus nos ad quadragesimam, expiemus confusionem et lacrymis præterita peccata, ut cum fructu et utilitate postea jejunemus. Quod ut faciamus præstet nobis Jesus Christus, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO XVII.

DE EADEM DOMINICA

THEMA

Simile est regnum celorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. *Matth. xx, v. 1.*

SYNOPSIS.

Difficultas sensus hujus parabolici ex Origenis judicio dimittitur. Scopus et finis hujus parabolæ investigatur, qui eo tendit, ut intelligamus singulare Dei donum esse, quod gratia et Evangelii, et non legis veteris et Prophetarum temporibus vocati sumus. Patrifamilias iste diligens, justus et liberalis fuisse ostenditur; qui est Deus ipse, ut qui tres diversas alit familias, unam filiorum in cælo: alteram liberorum in terris; tertiam mancipiorum in pistrino gehennæ. Quomodo Deus in sacris literis dicatur exire. Vineam esse Ecclesiam; operarios vero prælatos et doctores demonstratur, eorumque officium et dignitas asseritur. Denarius est ipsa felicitas, sive ipse Dei Filius (qui accommodate denario comparatur), per beatificam visionem possessus. Per quinque exitus quinque mundi ætates designari, quæ omnes unius diei spatio definiuntur a Deo, ut qui, cum sit æternus, tempus nobis visum longissimum, brevissimum æstimet. Qui operarii in singulis ætatibus ad quam devoluti sumus ultimam, conducti fuerint. Quomodo e foro ad vineam eundem sit, ubi mundus elegantis similitudine mundinis comparatur, quarum mercatura puerili ranarum piscationi similissima; ex quibus nos patrifamilias increpando evocat.

Absoluta truncatione de vocatione ad laborem, in secunda parte agit de vocatione ad mercedem. Christus fidelis et prudens est procura-

tor, nescius decipere, nescius decipi; cur a novissimis mercedem persolvendo incipiat. Beatitudinis denarium licet singuli operarii accipiant, diverso tamen felicitatis gradu possidere Josinianum probatur, nam quilibet pro sua capacitate sine murmuratione accipit. Operarii novi Testamenti operarii veteris anteponuntur, quia eorum sunt præstantiora merita; nam etsi hi plus laboraverint, minus tamen quam nostri, utpote quibus copiosior Spiritus sancti gratia communicata, effecerunt: quod figura duorum, qui racemum ex Palæstina ad Moysen tulerunt, aperte demonstratur. Coronidem addit eorum, qui in vinea Domini vocati otio indulgent, increpatio, qui accipitribus assimilantur, cum multi sapienter ignari fecundis gallinis similes fiant.

Quæ nobis hodie ab Ecclesia Catholica proponitur Evangelica similitudo, auditores optimi, eam ita reconditam abstrusam esse vir doctissimus Origenes judicavit, ut ad eam pro dignitate explicandam ipsum Dei Filium, qui auctor ejus fuit, necessarium esse constanter assereret. Nos enim tametsi Christi sensum, ut apostolus loquitur, habeamus: tamen ita ab hujus parabolæ sublimitate ac profunditate abesse existimavit, ut solum pauca quedam de ea supplicari, et ea dicere atque in medium adferre possimus. Denique propter hanc unam parabolam de Domino ac servatore nostro prophetam cecinisse affirmat; *Inclinabo in parabolam aurem meam, aperiam in psalterio propositionem*

meam. Et, *Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita a constitutione mundi.* Ac Origenes quidem de elegantissima et pulcherrima comparatione iudicium verissimum, sapientissimumque fuisse, non dubitabit, auditores, si quanto, et quam gravibus questionibus ea sit obruta, consideretis. Ergo tamen partim temporis angustiis impeditus, partim fretus intelligentia vestra (non enim ad vulgus imperitum verba facio) multa consulto ac de industria prætermittam: et ea solum, quæ magis tum ad parabolam explicandam necessaria, tum ad mores nostros corrigendos utilia esse videbuntur, adducam.

Sed antea tamen quam ad ipsius parabolæ verba explicanda aggredior, quem sibi finem ac veluti scopum Dominus proposuerit, mihi quærendum atque diligenter investigandum esse videtur. Non enim alia de causa nonnulli in parabolis exponendis facile labuntur, et a veritate aberrant, quam quod verba præcedentia et sequentia non considerent; neque cur, quando et qua occasione parabola dicta sit, animadvertunt. Hujus igitur elegantissimæ similitudinis exitus, auditores, is est, ut ostendat eos, qui post salutarem Domini adventum ad Ecclesiam advocantur, et legis evangelicæ onus leve et iugum suave suscipiunt, multo feliciores et beatiores esse, quam ii fuerint, qui hunc eundem Domini adventum præcesserunt, et gravissimam legis antiquæ sarcinam portaverunt. Nam cum beatissimus apostolorum princeps Petrus pro se et pro cæteris apostolis a Domino quævisset, quid mercedis ac præmii accepturi essent quod spretis omnibus rebus, ipsum secuti fuissent? *Ecce, inquit, nos relinquimus omnia et secuti sumus te: Quid ergo erit nobis?* Eis Dominus respondit: *Amen dico vobis, quod vos, qui reliquistis omnia et secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem aut uxorem, aut filios aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam habebit. Multi autem erunt primi novissimi, et novissimi primi.* Atque hæc obscuriora esse videbantur, quam ut facile ab apostolis rudibus et illiteratis hominibus percipi possent: ad ea ergo illustranda et explicanda parabolam præsentem adhibuit. Statim enim ait: *Simile est regnum cælorum patrifamilias, et quæ sequuntur.*

Et parabola expedita, ut quo illa tenderet intelligeremus, rursus illa verba subiecit: *Sic erunt primi novissimi, et novissimi primi.*

Itaque scopus ac veluti signum, quod nostra parabola intuetur, hoc est, ut ii, qui jam evangelio coruscante vocati sunt, non modo se detrimentum nullum accepisse existiment ex eo, quod ultima ætate, et mundo iam senescente vocati sunt, sed etiam singulari privilegio se a Deo donatos esse et patribus veteris testamenti præferendos. Ac denique duodecim tribus Israel in novissima die se esse iudicaturos intelligant. Quam nostrorum temporum beatitudinem illis etiam verbis Dominus noster ac liberator expressit, Luc. x. *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Dico enim vobis, quod multi prophetae et reges voluerunt videre, quæ vos videtis, et non viderunt: et audire, quæ vos auditis, et non audierunt:* Et alio loco: *Alius est, qui seminat, et alius est qui metit. Ego misi vos metere, quod vos non laborastis. Alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis.* Et Apostolus Paulus, cum ad Hebræos scribens illos veteris Testamenti patres enumerasset, qui fide maxime entuerunt: *Et hi omnes, inquit, testimonio fidei probati non acceperunt remissionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.* Itaque, auditores hæc omnis parabola tendit, ut nos evangelii et gratiæ potius, quam legis et prophetarum temporibus vocatos esse singulare Dei donum et privilegium existimemus.

Illis igitur explicatis, perfacilis mihi reliquus cursus orationis ostenditur: fundamentum mihi videor jecisse totius disputationis. Ut igitur ad ipsam parabolam jam tandem veniamus, initio Dominus patrefamilias magnam imprimis, ac diligentem, justum et liberalem nobis describit. Quod enim *Exiit primo mane conducere operarios in vineam suam, diligentia tribuendum est:* Nam, ut Aristoteles in libro de ratione domus gubernandæ, scriptum reliquit; diligens patrefamilias sicut ultimus ad lectum se recipere, sic etiam primus e lecto surgere, et ad procuranda domus negotia exire debet. Quod autem illis operariis, quos hora prima conduxit, denarium diurnum persolvit, iustitiæ tribuo: quod vero cæteris amplius, quam eis debebantur, largitus est, liberalitati adscribo. Atque hujus patrifamilias nomine Deus ipse sine ulla dubitatione intelligendus est. Ipse enim verus magnus patrefamilias est, cui non una, sed tres maximæ, dissimilime et

in locis disjunctissimis positæ familiæ sunt: una filiorum, altera libertorum, tertia mancipiorum. Filii in cælestibus domiciliis vitam tranquillissimam ac felicissimam degunt: liberi in terris in sudore vultus sui vescuntur pane suo: mancipia catenis onerata in tenebrosos gehennæ pistrinum detrusa ac relegata sunt. Filios quidem patrefamilias nectare ac ambrosia pascit, et torrente voluptatis potat. Libertis autem calicem voluptatis spargit interdum felle amaritudinis, et potum dat *In lacrymis* quidem, ut psalmographus ait; sed *In mensura.* At mancipia fugitiva solo pane tribulationis, et aqua lacrymarum et felle amaritudinis, sustentat. Hæc porro tres ille familiæ suprà de quibus divinus apostolus ad Philippenses scribens ait: *In nomine Jesu omne genua flectatur, cælestium, terrestrium et infernorum.*

Quid igitur magnus ille patrefamilias fecit? *Exiit, inquit, primo mane conducere operarios in vineam suam.* Quid est hoc, Auditores? Deus exiit? Et unde exiit? Quomam ixit? Numquid non ipse ait: *Cælum et terram ego impleo?* Et: *Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum.* Et rursus: *Ego Dominus, et non mutor.* Nonne de ipso Jacobus apostolus ait: *Apud quem non est transmutatio neque vicissitudinis obumbrat o.* Quo igitur exiit, qui nunquam movetur, et semper est ubique? Recognoscite mecum, auditores, metaphoram divinis literis familiarem. Tunc enim exire in sacris voluminibus dicitur Deus, cum se prodit, et extra se aliquid operatur. Cum Deus Pater Deum Filium mente atque intelligentia gignit, et rursus cum Spiritu paracletus, qui nec genitor, nec genitus, sed genitoris genitiqve suavitas est, a Patre et Filio tamquam ab uno principio et unica spiratione procedit: operatur quidem Deus, sed ab æternitate intra seipsum sine ullo teste et sine ullo consilio operatur. Quocirca tunc non exire, sed in seipso manere ac delitescere dicitur. At cum orbem molitur, administrat, gubernat, immutat, quia extra se operatur, et manifestum se facit, propterea tunc exire non immerito dici potest. Itaque cum cælum et terram fabricavit, exiit: cum Noe præceptum de arca ædificanda dedit, exiit: cum Abraham de Ur Chaldæorum eduxit, exiit: cum denique homo factus in terris apparuit, exiit: cum populum suum a Pharaonica servitute liberavit, exiit.

Et cur nam exiit? Nempe, ut *conduceret*

operarios in vineam suam. Quænam igitur est hæc vinea? Qui vero hi operarii? Vineæ Ecclesiæ est. Quamquam enim *Dominus est terra et plenitudo ejus;* tamen vineam quamdam ex omni orbe terrarum sibi elegit, et eam singulari providentia colit, de qua in sanctis voluminibus frequentissima mentio est; et nos de ea dicere multa possemus, si per tempus liceret, et ad alia magis necessaria non properarem.

Porro operarii sunt ii, quos Deus huic vineæ excelendæ singulis ætatibus præficit: quales olim patriarchæ, prophetae, sacerdotes et apostoli fuerunt: nunc vero pontifices, concionatores, pastores, doctores et alii sunt, qui in hoc unum incumbunt, ut hæc vinea non silvescat, nec spinis aut tribulis obruat, nec a bestiis in eam irrupentibus devastetur; sed floreat, vigeat, propagetur et fructus uberrimos pariat. Neque hoc munere aliud nobilior, excellentius, Deo gratius aut nobis utilius inveniri potest. Sic enim Deus hanc suam vineam diligit, ut quicquid ab initio fecit, in totum incommodum atque humilitatem hujus vineæ fecisse videatur. Quare, qui a Deo ad hoc tam sublime opus assumuntur, ut operarii in ejus vinea sint, certe grave illis videri non debet, omnibus negotiis aliis, et curis et lucris valedicere; quin potius tam excellenti bono gaudeant, et strenuos se in hac vinea operarios, Deo et angelis spectatoribus, præbeant.

Profecto enim si Deus ad creandum cælum hominem aliqueum aut angelum administrum habuisset, maximo honore ac dignitate homo ille, vel angelus affectum se fuisse censeret. Neque alia de causa eos, qui signis et prodigiis claruerunt, admiramur, nisi quod instrumenta Dei in illis magnificentis, et vires omnium rerum creaturarum superantibus operibus, fuerint. Quanto igitur jure illorum sublimitatem et excellentiam suspicere, atque admirari debemus, quibus vel instrumentis ad vineam suam colendam, administrat, gubernat, immutat, et vitam revocandos uti dignatur? Opus enim sine dubio nobilior ac præstantius est hominis liberam voluntatem ad malum propensam ad Deum convertere, quam cælum ac terram condere: et animam dormientem excitare, quam corpus jam defunctum ad vitam a morte revocare. Quid? Quod operari hujus vineæ, præterquam quod opus exercent per se præclarissimum atque eximium mercedem etiam tantam,

quantam optare non possent, sine dubio consequentur.

Audite enim quid sequatur in evangelio: *Conventione autem facta, inquit, cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Quid, obsecro, denarium istum significare existimatis? Nihil profecto aliud, quam æternam felicitatem, vel ipsum Dei filium designat, in cuius visione ac possessione nostra beatitudo consistit. Nam quemadmodum denarius figuram principis impressam gerit; sic ipse Dei Filius, *Splendor gloriæ Patris et figura substantiæ Dei Patris* ab apostolo Paulo nominatur. Et quomodo denarius non figuram modo, sed etiam verba quædam continet: sic etiam Dei Filius non solum figura, sed et Verbum Dei Patris est. Rursum, ut denarius rotunda figura præditus est, in qua nec finis nec principium invenitur: sic Filius Dei, ut apostolus loquitur *Nec initium diurnum nec finem vitam habet*. Ac ut pecuniis obediunt omnia, et per ipsas omnia fiunt; sic per Christum omnia facta sunt, et omnia Deus Pater ei subiecit. Hæc est igitur merces nostra *Et merces magna nimis*: quæ etiam non injuria denarius appellatur, cum decem præceptorum observatione comparetur.*

Sequitur: *Et egressus circa horam tertiam vidit alios stantes in foro otiosos, et dicit illis: Ite et vos in vineam meam*. Quinquies hic noster diligens paterfamilias exivisse describitur: hora prima, tertia, sexta, nona atque undecima: quæ horæ sic accipiendæ sunt, ut ad initium primæ Solem oriri, ad finem duodecimæ occidere eundem intelligamus.

Quinquies igitur exivit, quia quinque sunt mundi ætates, quibus Deus semper alios atque alios operarios ad vineam suam colendam adduxit. Itaque totum tempus, quo mundi hujus status permanere, et Dei vinea coli debet, unius diei spatio definitur. Cujus quidem diei ab orbe condito usque ad tempora Noe hora prima, secunda et tertia; a temporibus Noe usque ad Abrahamæ vocationem, quarta, quinta et sexta; ab Abrahamæ vocatione usque ad Moysen legislatorem septima, octava et nona; a Moysese legislatore usque ad primum Christi adventum, decima et undecima affluerunt: a primo Christi adventu usque ad secundum hora duodecima ac postrema peragitur. Et quidem hora prima Adam, Seth, Enoch; hora tertia Noe, Sem, Melchisedech: hora sexta Abraham et cæteri patriarchæ; hora nona Moyses et prophetae; hora undecima apostoli et eo-

rum successores vocati sunt. Atque hoc est, quod B. Augustinus in libro altero in Julianum docet, cum ait: *Excellentiores paucos dispensatores suos Deus per diversas ætates temporum locorumque distantias, sicut ei placet atque expedire judicat, ipsi dispensat*.

Quod vero nunc horæ undecimæ effluxerint, et hora duodecima atque ultima agatur, et finis diei Solisque occasus imminet, testis est apostolus Joannes: *Filioli, inquit, novissima hora est, testis apostolus Paulus: Hæc autem omnia, inquit, in figuris contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum deveniunt*. Testis denique et apostolus Petrus: *Scientes, inquit, quia non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione patrum nostrorum traditionum: sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi et incontaminati, præcogniti quidem ante mundi constitutionem; manifestati autem novissimis temporibus propter vos*.

Neque vero mirum nobis videri debet, spatium tot annorum diem unam a Domino nominari! Nam si nos, qui aliquot annos vivimus, unam horam vel alteram facile contemnimus, et spatium brevissimum esse censemus: cum tamen bestiolis quibusdam, quas Aristoteles apud Hypanim nasci, et unum diem vivere affirmat, horæ singule et singulæ ætates videantur et si ista cogitare istæ bestiolæ possent non minoris ipsæ unam horam facerent, quam nos decem aut quindecim annos faciamus. Quanto magis Deus, cuius ætas est æternitas sæculorum, et cui sine mendacio dicitur: *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesternæ, quæ præterit*, omne nostrum tempus brevissimum esse videat, tametsi nobis maxime diuturnum esse videatur.

Quare, auditores, si vita præsens ita est brevis, ut nemo sit, qui vel semiboræ spatium vivat, cur tam solliciti in rebus presentibus comparandis et cumulandis sumus? Contemnamus, quæso, contemnamus, ineptias (quod enim levius huic levitati nomen imponam?) et in illam æternitatem intueamur, quam nos omnes, qui hic vel in summis voluptatibus vel in extremis doloribus positi, emetiri debemus. Vocat nos Dominus a foro ad vineam, surdi non simus, aures non claudamus, neque putemus nos a quiete ad laborem vel a labore ad quietem sed a labore ad laborem vocari. Sive in foro sumus, sive in vinea sumus la-

borandum est. Sed labor fori inutilis, labor inanis, labor laborem parturiens est: at labor vineæ mercedem magnam expectat, quietem atque otium maximum parit. Audite enim quibus verbis Dominus nos a foro ad vineam suam invitat. *Venite ad me omnes, inquit, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos*. Et quonam pacto, quæso, nos reficiam, Domine? *Tollite, inquit, jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum et humilis corde; et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est et onus meum leve*. Itaque jugum atque onus non deponere, sed immutare nos voluit: et a labore infructuoso ad laborem fructuosum vocat, cum a foro ad vineam vocat. Neque negligenter prætereundum est, auditores, vocem illam Græcæ *ἀγορά* pro qua nos forum habemus præteream et mundinam (ut Origenes ait) significare. Quod enim Pythagoras dicere solebat vitam humanam magno mercatui persimilem esse, id nos quoque esse verissimum experimur. Quemadmodum enim in mundinis alii merces suas ostentant, et tabernacula atque umbracula, tamquam laqueos et retia pecuniis tendunt: alii subtiliori artificio, nempe circulatorum atque præstigiatorum homines cantu, tamquam sibilo aves ad se trahunt, et admirabili genere mercaturæ negotiantur! Ibiq; mendacia dominantur; insidiæ, doli, deceptiones et fraudes regnant, ac demum omnia confusis tumultibus, rumore ac strepitu plena sunt! Sic etiam in foro ac mundinis hujus mundi dæmones sunt, qui quasi versutissimi mercatores, ubiq; figunt sua tentoria, iste voluptates, ille divitias, ille honores ac dignitates vendit. Nam qui emunt, vel voluptarii sunt, vel avari, vel superbi atque ambitiosi. *Omne quod est in mundo, clamat evangelista Joannes, hoc est, omne quod in foro et mundinis est, aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum aut superbia vite. Carnis concupiscentia quid nisi delicias, voluptates, comestiones? chrietates oculorum, aurium, narium et omnium sensuum delectationes emere? Concupiscentia oculorum quid nisi domos, vestes, possessiones et pecunias querere? Quæ oculorum concupiscentia alio nomine avaritia non immerito dici solet: eo quod avari oculos solos oblectent, solos oculos pascant, percissime vivant, sordidissime vestiuntur: non animum sed arcam implere; non ventrem satiare, sed oculos gestiant. Porro Su-*

perbia vite, quod præter honorum sedes et dignitatum splendorem ambiret? In hoc igitur foro omnia personant confusis vocibus mercatorum, et cum alius accedit, alius recedit; alius vendit, alius emit; alius vadit, alius redit; isti canunt, illi contendunt, mirum est, quantus ubiq; tumultus ac strepitus excitetur. Sed quod caput omnium malorum, iidem mercatores et præstigiatores sunt: siquidem amaritudinem venditant pro voluplate; ignominiam pro dignitate, pro floribus spinas, et pro auro carbones, qui quoniam accensi sunt, mox ut tanguntur, manum comburunt. Neque hoc solum, sed quod multo est infelicitius, rem eandem ut callidissimi fœneratores iterum atque iterum vendunt. Id quod rudi, sed apposta, nisi fallor, similitudine declarabo. Vidistis aliquando pueros circa paludes ranarum piscationem operam dantes? Ipsi enim ranæ alicujus pellem filo alligatam alii ranis, tamquam escam obijcunt, continuo vero non una, sed multe undique ranæ ad escam illam accurrunt, et ea, quæ cæteris esse velocior potuit, summa aviditate escam, quam neque rodere neque devorare potest, apprehendit. Interea vero piscator filum colligit, escam ad se trahit, ranam filo appensam capit atque occidit, et escam ab ejus ore violentè extractam alii aperto ore expectantibus obijcit: atque hac demum ratione sine magnis sumptibus, una atque eadem ranæ alicujus pelle ranas innumeras capit. Hoc est, auditores, hoc plane est, quos mundus et dæmon cum hominibus ranis istis stultioribus et simplicioribus faciunt. Nam iidem penitus rebus, iidem divitiis, agris, possessionibus, quæ sepe hominis alicujus non solum labore et sudore, sed etiam sanguine partæ sunt, ac proinde pelles hominum non injuria dici possunt: istis, inquam, et hujusmodi rebus innumerabiles alios decipiunt, atque ad inferos pertrahunt. Ante centum annos multi erant, tum hic, tum in cæteris academiis, qui vel jurisprudentiæ, vel arti medendi vel aliis disciplinis operam dabant. Quorsum tandem auditores? nempe ut escam divitiarum et honorum, quam eis mundus et diabolus ostentabant, accipere possent. Et vere arripuerunt, et divites ubiq; nominabantur, et ore multorum celebrabantur. Sed nunc quid eos honores easque divitias rodere, ac devorare, aut certe secum portare poterunt? Nullo modo. Vix enim escam apprehenderant, cum ipsi a morte apprehensi, et

escam relinquere coacti fuerunt, et illam eandem escam ab aliis quibusdam, qui post illos nati fuerant, mundus objecit: Et eos paulo post nihilominus decepit. Illis vero alii successerunt, qui nunc in eadem studia diligenter incumbant, et ore aperto iisdem divitiis atque honoribus inhiant: quorum exitum similem aliorum futurum, stulti sumus, si non providemus. Inspicite, quæso, testamenta majorum vestrorum, nihil aliud ibi legatis, quam, hoc uxori relinquo, hoc filiis relinquo, hoc amicis relinquo, hoc sodalibus relinquo et ne semel quidem dicant: Hoc mecum fero, hoc mihi reservo. Interrogate agros, et possessiones vestras, quot nomina jam mutaverunt? olim Petri, deinde Pauli, tum Joannis, nunc Philippi, paulo post alterius nescio cuius agri et possessiones dicentur. Cur hoc? Nonne quia homines tamquam ranæ capiuntur, et esca semper eadem manet, et ad alios homines similiter decipientes conservatur? Aspice nunc, atque intuemini sedes Pontificum, regum, imperatorum: quam multi ad istas sedes singulis ætatis aspiraverunt? et tamen qui eas post multos labores et sudores obtinent, ante ab eis deiciuntur, et corrunt quam se in eis ad sedendum componere poterunt. Heri sedebat unus, hodie moritur, et sedet alius: cras iste morietur, et sedebit alius. Atque ita sedibus, et honoribus semper viventibus, homines moriuntur, et nudi atque inanes in alias regiones, ubi perpetuo mendici atque ignobiles erunt, ingrediuntur.

Hæc igitur est mundi mercatura, hæc communis deceptio mortalium. Ita in hoc foro dæmones negotiantur. A quo nos revocare studens benignissimus hominum amator Christus in terras descendit, ad forum venit, et clamare non cessat: *Quid hic statis tota die otiosi?* Cur in istis iniquis nundinis tempus teritis? Heu fugite crudele forum. *Ite in vineam meam, et quod justum fuerit dabo vobis.* Nonne vobis melius erit in vinea laborare, unde mercedem maximam reportetis, quam in isto turbulentissimo foro negotiari, ubi jacturam animarum vestrarum vobis ipsis summis laboribus comparatis? *Quid enim prodest homini, si universum mundum lucrificat, animam vero suam detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?* O illos beatos, auditores, quorum aures hisce beatis vocibus apertæ sunt! O illos felices quorum corda hæc salutaria verba penetrant et qui studia sua, cogitationes

suas, contentiones suas in Dei honorem atque obsequium referre noverunt. Et cum omnibus hominibus in hac valle miseriarum laborandum sit, illi sine dubio vere fortunati appellari debent, qui Deum ducem secuti a foro ad vineam transeunt, et fructuose atque utiliter laborare sciunt.

PARS ALTERA.

Cum sero factum esset, dixit Dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, et redde illis mercedem, incipiens a novissimis usque ad primos. Duas vocationes in hac parabola Dominus describit: Unam ad laborem: alteram ad mercedem. Ac de priori quidem hæcenus aliquid diximus. Nunc de posteriori pauca quædam dicenda sunt. Idem igitur Christus, qui secundum naturam divinam vineæ Dominus est, secundum humanam est procurator. *Pater enim non judicat quemquam; sed omne iudicium dedit Filio. Et potestatem dedit Filio iudicium facere, quia Filius hominis est.* Ipse enim vere fidelis et prudens est, quales Deus procuratores requirit: et quia fidelis est nullum decipiet, et quia prudens est a nullo decipietur. Tunc autem operarios suos vocabit, cum dicit: *Surgite mortui, venite ad iudicium.* Tunc enim omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei et procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicii.

Nunc quidem, auditores, multi vocantur ad vineam, qui vel non audiunt, vel fingunt se non audire, vel aures occludunt, ut non audiant, vel absconduntur et fugiunt, ut non vocentur. At cum ad mercedem operarii vocabantur, omnes erigent aures, omnes se ostentabunt: sed tamen non sperent se vocandos ad mercedem, qui ad laborem vocati laborare non voluerunt.

Voca, inquit, operarios, et redde illis mercedem, incipiens a novissimis usque ad primos. Sed cur, quæso, a novissimis incipitur? nonne æquitas postulabat, ut a primis potius, quam a novissimis inciperetur? Hoc ideo factum est, auditores, ut privilegium singulare, et excellentia eorum, qui tempore gratiæ vocati sunt, ostenderetur. Tametsi enim hi omnium postremi ad vineam veniunt: non tamen postremo, sed primo loco apud magnum patremfamilias erunt. Et quamquam beati in die iudicii simul denarium omnes

accipient, cum eis dicitur: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi:* tamen ii prius denarium accipere videbuntur, ut Beatus Augustinus ait, qui minus expectaverunt: quemadmodum si duo a te beneficium aliquod petent: et unus post unam horam, alius post duodecim horas, id quod petivit acciperet: ille profecto prius beneficium accepisse diceretur, qui post unam horam, quam qui post duodecim horas illud accepit.

Sed jam isti operarii, qua mercede remunerentur, audiamus. *Cum venissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem et primi arbitrati sunt, quod plus essent accepturi: acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias, dicentes: Hæ novissimi una hora fecerunt, et pares illos fecisti nobis, qui portavimus pondus diei et æstus. Quæ verba, auditores, difficillimis et obscurissimis quæstionibus plena sunt. Sed eas tamen, sicut non omnino prætermittere, ita non multis, sed paucissimis verbis expedire decrevi. Hic igitur primum quero, cur singulos operarios singulis denariis donatos fuisse Dominus dicat? quasi beati homines, juxta Joviniani errorem, paribus præmiis afficiendi sint, et unus alio in regno coelorum clarior atque illustrior esse non possit. Sed nodum istum facile dissolvemus, si cum Beato Augustino denario illo vitæ beatæ æternitatem significatam esse dicamus. Quamquam enim sancti homines gloria et beatitudine pares non sunt: tamen hoc uno pares sunt, quod omnium felicitas est sempiterna, neque alius, alio longiori spatio temporis beatitudine perfruetur. Neque minus facile eadem quæstio profligabitur, si nos (ut initio dicebamus) denarii nomine Dei verbum, ac Deum ipsum intelligere voluerimus. Siquidem propterea operarii omnes denarium unum accepisse dicuntur, quod unum atque eundem Deum omnis gloriæ ac beatitudinis fontem possident. Sed nihilominus quemadmodum eundem solem clarior aquila, quam vespertilio intuetur, eundem gladium aliter miles fortissimus, et aliter parvus puer versare potest: eundem librum aliter, qui solam grammaticam novit, et aliter, qui est in philosophiæ studiis exercitatus intelligit: sic etiam unum atque eundem Deum, ex cuius visione beatus est, quicumque beatus est, alii aliis sese alius erigentes proprius, clarior et felicitus contem-*

plantur. Neque vero ex hac disparitate præmiorum murmur aut quærimonia timenda est. Nam ii, qui minus gloriæ luminis et felicitatis accipient, se majoris capaces non esse apertissime omnino videbunt. Sicut enim si gigas, et pumilio a rege pretiosis vestibus donarentur, non queretur pumilio, quod vestem æque longam, ac gigas, a rege non accepisset; sed contra congruentem suæ stature sibi datam esse gauderet. Ad eundem modum, qui magis hic in terris virtutibus ac bonis operibus creverint, ii longiori atque ampliori gloriæ indumento vestientur: Et omnes veste sibi consentanea se indutos atque ornatos esse lætiantur.

Sed si hæc ita se habent, quid sibi volunt illa verba: *Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias?* Quis hoc interpretabitur? Quomodo murmur esse poterit in beatis? Multis ac variis modis hæc verba sanctis Patribus explicantur. Sed mihi beati Chrysostomi expositio omnium verissima et optima esse videtur. Nempe docet vir iste sapientissimus, non omnibus quæ in parabolis dicuntur, aliquid ex altera parte in re per eam parabolam significatam respondere. Ut enim gladius ad secundum quidem institutus est, non tamen ex omni parte secat; sic etiam parabola: ad aliquid significandum fingi solent: sed non idcirco omnia penitus significare debent. Plerumque enim nonnulla quæ aliqui non dicerentur ac una de causa necessario dicenda sunt, ut per ea sequentia cum precedentibus connectantur. Itaque in hac parabola Dominus operarios hora prima vocatos murmurasse finxit, non quod murmur in beatis sit futurum, sed ut inde occasionem haberet explicandi, qui fieri posset, ut novissimos faceret primos, et primos novissimos, et tamen iniustitiæ atque iniquitatis reprehendi nullo modo posset.

Neque a veritate aberraverimus, si dixerimus ita singulare futurum esse privilegium hora undecima vocatorum, ut si beati in cælis murmurati que invidentiæ obnoxii essent, facile murmuraturi et invidentiæ flagraturi existimari possent. Verum in illo pacatissimo et tranquillissimo regno ista non erunt: imo potius invidentiæ charitas et murmurum congratulationes succedent.

Sed video quid adhuc aliquem movere ac perturbare posset: aut enim operarii illi, qui murmurabant mentiuntur, aut vere amplius, quam alii laboraverunt, vereque jactare possent, se pondus diei et æstum portavisse.

Quod mentiantur, credibile non est: neque Dominus vinea mendacii reprehendit, quod certe fecisset, si mentiri illos intelligere potuisset. Si vero *mentiuntur*, et vere amplius quam illi laboraverunt, neque mentitur, scriptura divina, quæ ait: *Qui parce seminat, parce et metet*. Et rursum: *Reddet unicuique secundum opera ejus*, quomodo non est injustus Deus qui minus laborantes magis laborantibus anteponit? erigite animos, auditores, et hujus recondite questionis explicationem accipite, et finem questionibus imponamus. Apostoli, Doctores, Martyres, Virgines, Anachoretæ et alii, qui hora undecima vocati sunt, res propter Dominum multo majores atque excellentiores, magis arduas, magis difficiles, majoris operis, et laboris sine dubitatione gesserunt, quam ii gesserint, qui hora prima, tertia, sexta et nona vocati fuerunt. Nam ut alia interim omitamus, qui labores cum nostrorum anachoretarum laboribus conferri possunt? Quid excellentius nostris virginibus? Quid sublimius, quam mundo, dæmone et ipsis corporibus, sensibus reclamantibus in terris vitam Angelorum ducere? Quæ prælia atrociora nostrorum martyrum preliis unquam fuerunt? Quo studio, qua vigilantia, quanto ardore animi doctores nostri in libris conscribendis, scripturis interpretandis, hæreticis refellendis, Catholicis confirmandis, et in fide ac in officio retinendis, laboribus se manciparunt? Quid vero de Apostolis, nostræ militiæ ducibus atque imperatoribus dicam? quorum passibus disjunctissimæ terræ tam cito peragrari potuissent, quam Apostolorum non dicam cursibus, sed triumphis illustratæ sunt? At vero Patriarcharum et Prophetarum temporibus, paucis quibusdam exceptis, qui ad Evangelium potius, quam ad legem pertinebant, vix aliqui fuerunt, qui cum obscurioribus ex nostris hominibus conferri possint. Ubi tunc erat maxima illa de omni orbe ad Christi imperium adjungendo Apostolorum sollicitudo? Ubi Doctorem certamina cum Hæreticis? Ubi exercitus Martyrum? Ubi Virginum chori? Ubi agmina Monachorum? Quare cum majora nostrorum et præstantiora sint merita, non est iniquus Deus, qui eos primos ex novissimis facit, et iis, qui primi vocati fuerant, anteponit.

Sed si hæc ita sint, cur qui primi ad vineam venerant amplius laboravisse, et pondus diei et æstus pertulisse se jactant? Nimirum, auditores, quia vere ipsi amplius

laboraverunt; tametsi res minus egregias, minusque arduas gesserunt. Siquidem undecimæ horæ operarii majori felicitate atque alacritate gravissima maximaque onera, quam ipsi res quasdam leves et exiguas ferre poterunt. Id vero ex eo natum est, quod Spiritus sancti gratia multo copiosior et uberius apostolis et apostolicis viris, quam antea quorum temporum hominibus donata est. Porro divinam gratiam excellentissimorum et Deo gratissimorum operum radicem atque originem esse quis vestrum ignorat? Quis apud apostolum aliquando non legit: *Abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem (scilicet solum) sed gratia Dei mecum*. Nam quemadmodum ille, qui plaustrum habet, facillime maxima onera de uno loco ad alium ferre potest, quæ alius, qui plaustrum non habet, ne movere quidem valeret: sic etiam, qui magna Dei grati præditus est, et maximo ardore charitatis flagrat, sine labore laborat, et nihil grave, nihil arduum, nihil difficile esse putat, quod illi amor imperat aut suadet. Hoc est igitur singulare privilegium evangelii, hæc nostrorum temporum beatitudo, ut minus laborantes magis ardua et laboriosa opera faciunt.

Quæ nostra beatitudo illustrissima quadam figura in veteri Testamento adumbrata fuit. Nam cum Hebræorum imperator Moyses duodecim exploratores in regiones Palestinae misisset, illi cum ad suos reverterentur, magnum quemdam palmitem cum suis uvis præciderunt, et eum vecti appensum super humeros duorum hominum imposuerunt. Illi igitur qui palmitem cum suis uvis in eo pendentes ferebant, quorum unus præcedebat, alter sequebatur, novi ac veteris testamenti patres significabant: palmes autem ipsum Dei Filium servatorem nostrum in cruce sublato designabat. Comparet nunc, auditores, eum, qui præcedebat eum eo, qui sequebatur, hoc est, eum qui veteris testamenti personam gerebat, eum eo, qui novi testamenti patres significabat. Uterque quidem onus ferebat; sed ei, qui sequebatur palmes pro umbraculo erat, eumque a solis ardore defendebat. Rursum, si eum esurire vel sitire contigisset, palmes erat ad manum unde uvas decerpere, et seipsum reficere ac recreare poterat. Itaque non ei grave illud onus videbatur, quod tot commodis ac solatiis levabatur? At is qui præcedebat non solum pondus illud sed

etiam æstum, et famem; et sitim et lassitudinem ferebat. Nam nec ventrem pascere, nec oculos oblectare uvis, quas portabat ei licebat. Ad eundem modum nos, qui post Christi adventum ad fidem vocati sumus, tametsi res arduas credere, res arduas sperare, res arduas gerere debemus; tamen tanta gratiæ divini copia, et Spiritus sancti muneribus donati sumus, tot adjumenta sacramentorum et divinorum voluminum aliarumque rerum maximi solatii habemus, ut plane suave Domini jugum et onus leve esse fateamur. Qui vero Christi adventum præcesserunt ita onere legis premebantur, et auxiliis, quæ commemoravimus, destituti erant, ut pondus diei et æstum portavisse quodammodo conquerantur. Et nihilominus uni eorum murmuranti jure ac merito patrum familias ait: *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum*. Numquid liberalitatem injustitiam vocas? et bonitatem iniquitatem appellas? Placuit mihi, qui Dominus sum, et nemini quicquam debeo, istis, quos undecima hora vocavi, gratiam uberiorem largiri, et eos benevolentia singulari complecti, ut hac ratione præstantioribus virtutum operibus eniterent, et ego illos præmiis amplioribus donare possem.

Sic igitur erunt novissimi primi, et primi novissimi. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi, hoc est multi sunt, qui omnibus ætatibus et ex omnibus locis ad laborandum in hac vinea vocati sunt, et in regno cælorum æterna beatitudine perfuerunt; sed pauci sunt, quos singulari privilegio Deus elegit, ut ipso tempore gratiæ, et jam evangelio coruscante ad vineam operarii mitterentur. Hæc igitur habui, quæ de hac parabola pro temporis brevitate dicerem. Nunc ad nos ipsos veniamus.

Equidem, auditores, ego vehementer timeo, ne multi sint hic inter nos, qui ad laborandum in hac vinea conducti sunt, et se strenue laboraturos promiserunt; et tamen ita se gerunt, ut eis optimo jure Dominus dicere possit: *Quid hic statis tota die otiosi? Quid? hic in vinea Domini otiosi statis? crimen erat otiosum esse in foro, quid erat in vinea? Ad laborandum venistis, locum aliorum occupatis, et otiosi manibus complicatis alios laborantes aspiciatis, et ipsi non laboratis? O quam multi operarii dici volunt, qui verbarum potius, quam operarii sunt. Nemo se ipsum fallat, non verbarii, sed operarii mercedem accipient. Vocat, inquit, operarios, et*

redde illis mercedem. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum. Illi etiam, qui solum quærunt, quæ sua sunt, et non quæ Jesu Christi operarii quidem sunt, sed agri sui, non vinea Domini. Certe operarii, quos ad vestros agros colendos vos conductis, totum diem laborant vobis, ita ut vix unam horam, ut corpus curent, assumant sibi: et nisi id faciant, mercedem a vobis petere non audent. Et nos Dei operarii dici volumus, et maximam partem diei propriis negotiis procurandis conterimus. Longe aliud, auditores, nos apostoli et apostolici viri facere docuerunt, qui cum intelligerent se Dei operarios esse non posse, nisi omnibus aliis negotiis valerent, totos se ad hanc vineam colendam, rebus omnibus, quibus distinebantur intermissis, contulerunt.

Neque dicat aliquis, Mihi vineæ cura commissa non est: ego neque Pontifex, neque pastor, neque concionator: omnes enim qui in Ecclesia Catholica sumus, ad laborandum in vinea conducti sumus. Omnes si non verbo, certe exemplo ecclesiam universam juvare, et si non sermonibus, certe operibus concionari debemus. Omnes item animæ propriæ vitæ omni studio ac diligentia excolere, et ejus curam agere omnes tenemur. Non possumus autem duobus Dominis servire: non possumus in vinea Domini strenue laborare et animæ salutem diligenter quærere; et simul nostris divitiis cumulantibus, honoribus argendis et explendis libidibus incumbere. Quare non possum, auditores, non vehementer timere, ne illud de nobis aliquando dicatur: *Erunt novissimi primi, et primi novissimi*: et accidat nobis, quod gallinæ atque accipitri evenire videmus. Accipiter enim dum vivit nobilium hominum manibus gestatur, cibariis optimis nutritur, in ipso Domini sui cubiculo locum habet. Gallina vero si vel semel e stabulo egrediatur, et in cubiculum aliquid ingrediatur, continuo clamatur post eam, et exire compellitur. Verum in morte res omnino alio modo se habet. Accipiter enim cum moritur in cloacam projicitur; gallina vero argenteis vel aureis patinis inclusa ad mensam Domini cum honore defertur. Pari ratione, auditores, nos qui sapientie operam damus, de rebus divinis, de Angelis, de Deo disserimus, in atris Domini pene semper versamur, sacramenta cælestia pertractamus, primi sumus et domestici ac familiares Dei

esse videmur. Multi vero reperiuntur homines illiterati, expertes doctrinarum, simplices, rudes, qui tametsi interdum magno fervore charitatis flagrant, et velut fecundæ gallinæ ova multa bonorum operum pariunt; tamen novissimi pene ab omnibus judicantur: et si semel gymnasium aliquod casu aliquo ingrediuntur, sibilis, et pedum suppletionibus expelluntur. Sed veniet tempus, quando multi novissimi fient primi, multi primi novissimi. Multi enim sapienter indocti, et scienter ignari, qui nunc despiciuntur, contemnuntur, nihili fiunt, ad Antonios, Paulos, Benedictos, Franciscos in cœlum ab Angelis portabuntur. Multi vero, qui scientiâ vento inflati super nubes, ut accipitres volant, ad Aristoteles et Galenos in gehennam pergunt. « Surgunt indocti, ait

Beatus Augustinus, et rapiunt cœlum, et nos cum nostris doctrinis demergimus in infernum. » Ecce quomodo volutamur in carne et sanguine, ebrietati studemus, comessationibus operam damus, in rebus, quæ ad corpus pertinent solliciti, in iis, quæ ad Dei honorem et animarum salutem spectant, pigri ac dissoluti sumus. *Sic igitur erunt novissimi primi, et primi novissimi.* Quæ cum ita sint, auditores, si ubique primi, ubique Dei familiares et domestici esse cupimus, cum gallinæ humilitate et fecunditate accipitris velocitatem et nobilitatem conjugamus et sic hic terris gratia et in cœlis gloria apud Deum primi erimus, per Dominum nostrum Jesum Christum, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO XVIII.

DE DOMINICA SEXAGESIMÆ

THEMA

Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanae, qui me colaphizet. Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet a me: et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. *II Cor. xii v. 7.*

SYNOPSIS

Providentia Dei in servandis electis suis a periculo præsumptionis et pusillanimitatis, navis gubernatori assimilatur. Quid sit revelare. Revelationem esse triplicem, sensibilem, spirituales et intellectualem; quarum omnes S. Paulus habuit, ut quibus unis Evangelium suum acceptum ferat. Magnam differentiam esse inter sapientiam divinam revelatione et humana doctrina acquisitam. Divina dona, quorum aliquam non extollere sed humiliare, aliquando ex deprecata humana natura ad superbiam inflare. Diabolus duplici de causa stimulo confertur. Quomodo Deus malorum tentationibus ad suorum gloriam semper utatur et usus fuerit, exemplis demonstratur. Tentationes esse colaphos dæmonis, quarum remedia sunt oratio et corporis mortificatio. Quomodo Deus gaudeat nostra perseverantia in oratione; et quomodo aliquando exaudit ad utilitatem, non ad voluntatem orantis. Virtus in infirmitatibus quomodo perficiatur. Sanctos infirmitatibus gloriari solere, secus quam faciant filii hujus sæculi. Tandem ad judicia mundi contemnenda et soli nutui divino obsequendum brevis exhortatio concludit.

Epistola hodierna tota quidem pulcherrima est, sed tamen prolixior, quam ut spatio semihoræ explicari possit. Quocirca elegi postremam partem, quod ea mihi utiliore doctrinam continere videatur. Docet enim Apostolus quam admirabili providentia Deus utatur in electis servis suis ad portum æternæ salutis dirigendis. Nam quemadmodum periti navium gubernatores, si navim suam nimis leyem esse et nimis super aquas exstare videant, ut periculum sit, ne a quibet vento quamvis exiguo facile evertatur, eam arena et lapidibus graviorem efficiunt: si vero contra nimis onustam et demersam in aquas esse animadvertunt, ut vel progressi non possit vel inter fluctus et procellas graviter periclitetur, tunc parte aliqua oneris et mercium in mare projecta eam relevant, atque hac providentia tandem integrâ in navim, incolumes homines, et salvas merces ad portum deducunt. Ita quoque Deus navim animarum, corporumque nostrorum simili providentia inter periculosos fluctus magni, et ut plurimum turbati maris sæculi hujus, ad portum salutis dirigit. Duo magna pericula imminet servis Dei. Unum ne nimium deprimantur, alterum ne nimium extollantur. Tunc deprimuntur nimium, cum in tentationibus et tribulationibus animam despondent, et desperantes posse se dæmonum,

et carnis ac mundi, tam multis, et tam gravibus et tam assiduis tentationibus, et partim apertis, partim occultis diu resistere, a spiritu pusillanimitatis et desperationis absorbentur, atque ab alto virtutum cadentes, hærent deinceps in profundo, et in luto aquarum multarum, animumque adjiciunt ad bona caduca et fluxa, que ante contempserant. Quid tunc facit Deus? Relevat non nihil navem, donat illis consolationem aliquam spiritalem, interdum etiam visionem aut revelationem aliquam, ex qua admoventur, non defuturam Dei gratiam, brevi tempestatem cessaturam, et tranquillitatem secuturam. Itaque hoc modo eriguntur in spem bonam, et dicitur cum Propheta: *Expectabam eum, qui salvum me fecit a pusillanimitate spiritus et tempestate*. Quio vero si semper consolationibus fruere, extollerentur nimium, exstarent nimis super aquas, putarent nimis super aquas, putarent se ceteris meliores, ac periculum esset ne a vento superbie, qui maxime dominatur in hoc mari, tandem everterentur; propterea Deus addit aliquid arenae et lapidum, permittit eis tentationes et pugnas, et aliquando etiam sinit eos in parvis certaminibus vinci, ut intelligant, se non suis viribus, sed auxilio Dei vincere et superare majora. Hanc igitur providentiam Dei circa se B. Apostolus agnoscebat cum diceret: *Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet*. Jam singulas partes hujus sententiæ consideremus.

Ne magnitudo revelationum. Quid est revelare? Nihil aliud, quam mysteria aliqui occulta et secreta, et quasi velo quodam cooperta aperire. Ponamus exemplum: Si Deus alicui dignetur ostendere, quid sit in posterum futurum, quod sane per se est occultissimum, verbi gratia, quis erit post centum annos status Ecclesiæ; a quibus hominibus regna et imperia gubernabuntur; utrum deficient hereses, an crescant. Pari ratione si Deus aperiat alicui servo suo quid cogitent, vel quid cupiant alii, et utrum boni sint an mali, vel quæ sit veritas alicujus arduæ questionis de qua multum inter homines ambigunt, is procul dubio revelationem divinam habere, vel habuisse dicitur.

Porro tribus modis mysteria sua Deus revelat. Quædam enim est revelatio, quæ ad sensus corporeos pertinet, et sensibilis dici potest, qualem habuerunt Abraham, Loth,

Jacob, Gedeon et alii, qui Angelos in forma corporea corporeis oculis viderunt, et per eos, quæ futura erant, divina revelatione cognoverunt. Quædam vero pertinet ad imaginationem, et spiritualis appellatur, qualis fuit Pharaonis et Nabuchodonosor: quorum priori similitudine septem spicarum plenarum, et septem spicarum inaniam, ventura ubertas et penuria a Deo revelata fuit; posteriori vero similitudine statuæ mutationes regnorum summorum Deus revelavit. Quædam postremo ad ipsam mentem atque intelligentiam pertinet, quales fuerunt multe revelationes Moysis, ut ex c. XII. lib. Num. intelligi potest: atque hanc postremam et sublimissimam revelationem intellectualem B. Augustinus vocat: qui secundum ista tria genera revelationum tres celos distinguit, quos Apostolus Paulus in hac ipsa epistola se transcendisse commemorat: Hæc enim ipse omne genus revelationis, ut merito dicere posset: *Ne magnitudo revelationum extollat me*: sensibilium habuit, cum ei in Danasum iter facienti Christus apparuit, et vocem illam Domini corporeis auribus audivit: *Saule, Saul, quid me persequeris?* Spiritalem habuit cum ei per quietem Angelorum ministerio apparuit vir Macedo, ut deprecans eum, et dicens: *Transiens in Macedoniam adjuva nos*. Illo enim modo Deus ei revelavit, ut B. Lucas testatur Act. XVII. velle se ut in Macedoniam ad prædicandum proficeretur. Aliam quoque spiritualem revelationem habuit tempore cujusdam naufragii, cum ei per quietem Angelus apparuit ac dixit: *Ne timeas, Paule, Cæsari oportet te assistere, et ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum*. Porro intellectualem revelationem tunc procul dubio habuit, cum usque ad tertium cælum raptus audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Quis enim vel suspicari possit, quam multa, quam magna, quam abstrusa, quam secreta mysteria de Trinitate, de Christo, de Ecclesia in illo raptu viderit vel audierit? Tam sublimis ista una revelatio fuit, ut licet multas alias sæpe habuerit, tamen propter istam unam præcipue dicat: *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet*. Neque vero quatuor istas dumtaxat divinas revelationes Apostolus habuit, sed multas præterea alias. Nam omnem scripturarum intelligentiam, omnia Christi mysteria, omnem denique theologiam divina revelatione

habuit. Quod enim ad pedes Gamalielis discerat, pene nihil erat ad eam sapientiam, qua postea præditus fuit. Itaque ipse idem ad Galatas scribens: *Notum, inquit, vobis facio evangelium, quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem, neque enim ego ab homine accepi illud, sed per revelationem Jesu Christi*.

Tantum vero interest inter sapientiam, quæ habetur a Deo per revelationem, et eam, quæ habetur ab homine per doctrinam, quantum inter diem et noctem. Est enim ista humilis et obscura, laboriosa, aspera; et quod infelicis est, sæpe multis et magnis erroribus admista: illa vero tota lucida, tota facilis, tota jucunda; *Beatus homo, quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum, talis fuit sapientia magni Antonii, qui litteras non noverat, et tamen summus philosophus et rethores, B. Athanasio teste, disputando superavit: talis fuit D. Francisci, de quo quidam, ejus temporis doctissimus, testimonium præbuit: Vere, inquit, hujus patris scientia instar aquilæ pennis in sublime fertur; nostra graditur humilis super terram*. Talis fuit magna ex parte B. Bernardi et D. Thomæ, quorum uterque plus didicit orando, quam legendo. Id quod propter adolescentes sapientia studiosos dixerim, ne forte putent se tempus studiorum suorum amittere, cum orationi et meditationi dant operam: non amittunt, sed lucrantur. Plus enim discit hora qui animum per orationem purgandum et illustrandum divino lumini sæpe offert, quam alioqui disceret decem diebus. Sed ad propositum redeamus.

Ne magnitudo, inquit, revelationum extollat me. Non est natura revelationis, ut hominem in superbiam extollat: sed contra potius dona Dei hoc proprium habent, ut semper animum humiliorem efficiant. Habetis exemplum in arboribus, quanto enim magis crescunt in arbore poma, vel numero vel magnitudine, tanto arbor ramos suos deprimit ac demittit ad terram: ita sancti homines quanto plura et majora recipiunt dona Dei quanto plures et majores fructus operum honorum in eis, et per eos Spiritus sanctus producit, tanto ipsi magis fiunt humiliores, et magis obligatos atque astrictos sentiunt divinæ bonitati. Aspiciat Virginem Deiparam, quæ tamquam arbor fecundissima his sanctis fructibus onustissima erat: quam profunde ramos suos inclinat; *Magnificat anima mea Dominum: et exultavit Spiritus*

TOM. IX.

meus in Deo salvari meo: quia respexit humilitatem ancillæ suæ.

Unde igitur fit, ut sæpe ex donis Dei homines superbiant? Ex corruptione naturæ, quæ ita depravata, et ad seipsam conversa per peccatum est, ut immoderatam gloriam propriam quaerat: et si quid boni habet, persuadet sibi se a se bonum illud habere, ac dicit: *Labia nostra a nobis sunt, quis noster Dominus est?* Verum benignissimus Pater noster, qui figmentum nostrum optime novit, nec ignorat, quoniam pulvis sumus, etiam huic morbo remedium optimum adhibet, cum assidue nos flagellat: et hoc est quod sequitur in apostolo: *Datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet*. In quibus verbis duæ sunt pulcherrimæ metaphorsæ. Primum enim demonem comparat stimulo, idque propter duos stimuli effectus. Nihil enim aliud hoc loco stimulum vocavit, quam baculum præcatorium. Est enim in codice Græco *αὐλοῦ*, quod non tam stimulum, hoc est, lignum ferro in extrema parte, armatum, quam baculum, ut dicebamus, præcatorium significat. Satan igitur ejusmodi baculo comparatur: primum quidem, quia sicut patres in terris, posteaquam baculo liberos suos pro aliquo scelere puniendos usi sunt, eum in ignem projiciunt: ita quoque Pater noster cælestis utitur quidem clamore et angelis ejus, improbisque hominibus tamquam baculo, ut servos ac filios suos clectos aliquando puniat, sed eos postea tamquam ligna arida et inutilia in ignem æternum projicit. Deinde, quia sicut stimulus, acutum illud lignum, quantum est ex se nihil novit nisi ferire, pungere, nocere; et tamen homo, cuius est regere et movere baculum, utitur illa molestia, illa punitione, illo vulnere in bonum ejus, qui pungitur et feritur nimirum ut celerius currat: pari ratione Deus noster vidit Satanam a se recepisse, propriaque voluntate impium, superbum, invidum, nocendi cupidum, denique stimulum quemdam effectum, nihil aliud moliri, quam ut homines vexet, pungat, feriat, in desperationem primum, et deinde in gehennam præcipitet. Quid fecit Deus? At quodammodo intra se, Ego quidem possem nullo negotio omnes conatus hujus ferocissimæ bellæ impedire, stimulum istam retundere, et frangere possem, sed melius erit, ut permittam Satanam sevire et tentare quantum velit, et in ejus confusionem illis ipsis molestiis et tentatio-

nibus utar ad servos meos illustrandos, et usque in cœlum evehentos. Ista est sapientia ac providentia admirabilis Dei nostri : quia sicut medici ex ipsa vipera, quæ est animal venenatissimum et nocentissimum, medicamentum faciunt optimum et potentissimum contra venenum : ita Deus ipsis tentationibus dæmonum, quæ traherent homines in gehennam ipse in meritum et gloriam eorundem hominum convertit. Filii Jacob a dæmone incitati vendunt fratrem suum Joseph, et Deus illa ipsa venditione utitur ad Joseph illustrandum et dominiom totius Ægypti, nec non fratrum suorum constituendum. Saul Davidem persequitur, ut eum de medio tollat, et Deus illis persecutionibus utitur, ut Davidem celebriorem et clariorem reddat. Judæi a dæmone acti Christum morte turpissima interire faciunt, ut non solum corpus, sed etiam nomen et famam ejus simul extinguant ; et Deus ipsa cruce et passione utitur ad Christum exaltandum, mundum redimendum, Satanam confundendum, infernum claudendum, cœlum aperiendum ; ipsam vero crucem vertit in decus et ornamentum maximum, ita ut etiam reges et imperatores eam in fronte gerant, eaque muniri et insigniri gloriantur. Ita igitur sanctum Job, Apostolum Paulum, Martyres, Confessores, Virgines, sanctos denique omnes, dæmones tentationibus afflixerunt, ut eis multum nocerent, et gratia Dei effectit, ut illæ ipsæ tentationes multum eis prodescent, ut eos tanquam stimuli ad currendum versus patriam cœlestem vehementius incitaret. *Multiplicatæ sunt*, inquit David, *infirmi- tates eorum, postea acceleraverunt*, et B. Gregorius, *mala quæ hic nos premunt, ad Deum ire compellunt*. Verum nos miseros sæpe stimulus iste non tam procedere quam retrocedere facit. Vidistis aliquando malos quosdam equos, qui quanto magis flagello et calcariis feriuntur, tanto ipsi magis retrocedunt? Tales nos sæpenumero sumus, qui cum deberemus flagellis erudiri, et proficere, atque ad Deum ferventioribus studiis accedere, nos contra ad impatientiam vertimur, et novis peccatis longius a Deo recedimus.

Jam vero altera metaphora est in illa voce, *Colaphizet*. *Datus est*, inquit, *mibi stimulus carnis meæ, Angelus Satana, qui me colaphizet* : Comparat enim elegantissima similitudine tentationem colaphis. Nam quemadmodum colaphi non tam dolore,

quam pudore afficiunt ; ita tentationes animas castas et puras maxima quadam veneratione et rubore afficiunt. Si sponda aliqua pudica et casta, coram sponso, quem valde diligit, et a quo vehementer diligitur, ab aliquo lenone sollicitaretur, an non maximo pudore suffunderetur? Ita quoque animæ sanctorum, quæ perpetuo Deum ante oculos intuentur, cupiunt toto animo puritatem, et nihil in se videre, quod Deo displiceat ; et tamen aliquando pati coguntur foedissimas cogitationes : cupiunt spiritus pauperlatem, et tamen aliquando ingerunt se cogitationes, et desideria pecuniarum : cupiunt veram humilitatem, et tamen aliquando sentiunt motus superbiæ et inanis gloriæ exoriri ; ista omnia quid sunt aliud, quam colaphi dæmonis, qui licet non nocent, si eis non consentiamus ; tamen rubore afficiunt, et tanto rubore, ut B. Benedictus maluerit inter spinas jacere, et D. Franciscus in nive tempore frigidissimo voltari, et sancti cæteri res gravissimas pati, quam cum isto rubore vivere. Dicebat aliquando B. Franciscus, fo- le-rabilis viro spirituali sine comparatione aliqua, maximum frigus sentire in carne, quam vel modicum ardorem libidinis carnalis in mente.

Sed si hæc ita se habent, quid de illis dicemus, quorum animæ frontem habent meretriciam et non solum ad hujusmodi turpes cogitationes non erubescunt, nec sibi indignantur ut deberent ; sed etiam delectantur in eis, et cum spiritu fornicationis lenone foedissimo libenter loquuntur? neque id solum, sed etiam per tripudia, et lascivas cantiones et oculorum petulantiam ejusmodi cogitationes procurant? Sane ejusmodi animæ non sponse Christi, sed scorta dæmoniorum sunt.

Sed quod remedium contra colaphos diaboli? Multa sunt remedia. Utinam eis uti vellemus : sed præcipuum est reddere colaphis colaphis. Dæmon te colaphizat, tu colaphiza dæmonem. Quomodo fiet istud? Duobus modis, asperitate corporali et oratione. Non legis de illo sancto Patre apud Palladium, qui cum tentaretur a Dæmone, ipse intolerabiles labores corporales subibat. Interrogatus vero cur hoc faceret, respondit : *Vevo vezantem me*. Vere enim terretur Dæmon, et erubescit ad jejunia, ad cilicia, ad orationes sanctorum. Utramque remedium Apostolus Paulus adhibebat. De priori habuimus dominica præcedente. *Castigo cor-*

pus meum et in servitute redigo. De posteriori habemus hodie : *Propter quod ter Dominum rogavi, ut d-scederet a me : et dixit mihi : Sufficit tibi gratia mea*. Ter Dominum oravit, sicut etiam Dominus in horto ter oravit, tum ut intelligamus perseverantia in oratione opus esse ; tum etiam, quia *Deus licet magnus Dominus sit, et rex magnus super omnes Deos*, non tamen fatigatur audiendo. Imo potius cupit, ut sæpe ad ejus colloquium accedamus, idque propter nostrum bonum. Nostrum enim est bonum accedere, sicut bonum ejus qui friget, est ad ignem accedere. Itaque sicut tu, si cuperes cum aliquo sæpe colloqui propter ejus bonum, cum ille veniret ad te negotii alienjus causa, tu eum diu aliis sermonibus detineres et postea diceres, jam non superest tempus, ut negotium tuum expediamus, sed cras redeas : sic et Deus idem prima vice negotium non expedivit, ut etiam secundo Apostolus rediret : neque rursum secundo, ut etiam tertio rediret. Tertia vero vice tandem expedivit, ne spem fortasse amitteret, atque animum desponderet.

Sed quid ei respondit? Non dixit : Esto liber a tentatione, sed : *Sufficit tibi gratia mea*. Exaudivit quidem apostolum, sed ad utilitatem, ut B. Augustinus loquitur, non ad voluntatem : non dedit, quod petebat, quia non expediebat ; sed aliquid aliud multo salubrius et utilius, nomen magnam gratiam qua non solum tentationi non cederet, sed etiam eam vinceret ac superaret, et ex ea gloriosissimum nobilissimumque triumphum reportaret. Itaque ait : *Sufficit tibi gratia mea* et rationem reddens, subjunxit, quia *Virtus in infirmitate perficitur*. Scio multis modis sententiam istam a sanctis patribus exponi, sicut etiam multas ex superioribus ; sed temporis angustia me pre-munt, atque ad exitum festinat oratio.

Ad quem igitur modum *Virtus in infirmitatibus perficitur*? Plane ad eum modum, quo a sapientibus imperatoribus, ea pars murorum vel castrorum magis munitur, ad quam sæpius hostes accedere solent. Vult Deus aliquem servum suum excellere laude castitatis : quid facit? Permittit eum vehementer tentari a spiritu luxurie, ut eo modo si cautior, fugiat pericula, quaerat remedia :

nec solum quaerat, sed etiam adhibeat. Idem de fide, de patientia, de humilitate aliisque virtutibus intelligendum est. Illos enim legimus in aliqua virtute magis eultuisse, qui de vitio ei virtuti contrario, magis tentati fuerunt. Nec mirum : majori vigilantia, majori studio, majori sollicitudine eam virtutem tanquam partem murorum debilio-rem, et sæpius ab hostibus tentationum arietibus pulsatam custodiebant, vallabant, communiebant. Atque hinc demum nascebatur, ut tanta utilitate perspecta, cum apostolo in infirmitatibus suis gloriarentur.

Libenter igitur, inquit, gloriabor in infirmitatibus meis, ut n-habitet in me virtus Christi. Quid est in infirmitatibus gloriari? Nihil aliud, quam inde gaudere et animari, unde mundus dolet, et animum dejicit. Filii hujus seculi tunc excitantur, et animantur, cum omnia prospere succedunt, cum ab hominibus magni fiunt, cum vident se laudari et prædicari. At servi Dei contraria via incedunt, in infirmitatibus, in tentationibus, in contumeliis, in afflictionibus gloriantur. Et quanto magis se ab hominibus hujus mundi contemni et conculcari animadvertunt, tanto ipsi majorem animum sumunt proficiendi in via Domini. Intelligent enim tunc magis se Deo placere, cum magis displicent mundo, et cum magis displiceat eis mundus.

Hanc viam, optimi auditores, si sapimus ingredi debemus, non magis facientes quid de nobis sentiat, aut cogitat aut loquatur mundus. Nonne Apostoli *Tanquam purgamenta*, et quasi omnium *peripsema* erant in hoc mundo? et tamen eos Deus columnas præcipuas in domo sua esse voluit, eos elegit, quibus mysteria sua revelaret, per quos mundum totum illustraret, per quos principes ecclesie constitueret. Quicquid homines dicant tantus est unusquisque, quantum est apud Deum, non major aut minor : falsa sunt et temeraria hominum judicia. Quare demus nos operam, ut apud Deum probati et perfecti veniamur, et hic in terris gratiam, in cœlis gloriam veram et sempiternam consequamur, per Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen.